

Aan de minister voor Rechtsbescherming

Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Datum 18 juni 2020 Uw kenmerk
E-mail Ons kenmerk

Onderwerp Consultatie Wet kind, draagmoederschap en afstamming

Geachte

Op 24 april 2020 ontving de Afdeling advisering van de RSJ uw consultatiebrief over het conceptwetsvoorstel kind, draagmoederschap en afstamming.¹ Dit wetsvoorstel introduceert een wettelijke regeling voor draagmoederschap met als doel de positie van alle betrokkenen bij draagmoederschap beter te beschermen. In dit advies geeft de RSJ een reactie op het wetsvoorstel.

Bij de beoordeling van het wetsvoorstel heeft de RSJ zich de vraag gesteld of de voorgestelde draagmoederschapsregeling vanuit juridisch-ethisch perspectief een goede regeling is voor alle betrokkenen, in het bijzonder voor het kind gegeven de taakstelling van de RSJ omtrent jeugdbescherming. Voorafgaand aan deze beoordeling staan we stil bij de vraag óf, en zo ja, waarom een wettelijke regeling wenselijk is.

1. Wettelijke regeling voor draagmoederschap wenselijk

Een wettelijke regeling voor draagmoederschap geeft alle betrokkenen meer rechtszekerheid en rechtsbescherming dan tot nu toe het geval is.

Met een regeling wordt voor het kind direct vanaf de geboorte duidelijk wie de juridische ouders zijn en wie de verantwoordelijkheid dragen voor de verzorging en opvoeding op de

¹ De titel van het wetsontwerp luidt voluit: 'Voorstel tot wijziging van Boek 1 en Boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten in verband met de introductie van met name een regeling voor draagmoederschap en een versterking van het recht van het kind op afstammingsinformatie (Wet kind, draagmoederschap en afstamming)'.

lange termijn. Deze duidelijkheid en zekerheid is in het belang van het kind.² Bovendien waarborgt een wettelijke regeling essentiële rechten van het kind die bij draagmoederschap op het spel staan.³ Denk bijvoorbeeld aan het recht van het kind op een naam en nationaliteit vanaf de geboorte,⁴ het recht op behoud van de identiteit,⁵ het recht van het kind op kennis over zijn of haar ontstaansgeschiedenis,⁶ het recht op bescherming van de menselijke waardigheid⁷ en het recht om beschermd te worden tegen kinderkoop.⁸ Het ligt op de weg van de overheid om die rechten van het (toekomstige) kind te waarborgen en met een wettelijke regeling als deze geeft de overheid invulling aan haar verantwoordelijkheid.

Voor de wensouders en de draagmoeder geeft een wettelijke regeling met name meer zekerheid over hun positie en verantwoordelijkheid ten opzichte van het kind en elkaar. De RSJ acht het dan ook - voor alle direct betrokkenen - zeer wenselijk dat een wettelijke regeling voor draagmoederschap wordt ingevoerd.

2. Beoordeling wettelijke regeling

Met de introductie van deze wettelijke regeling geeft het kabinet een vervolg aan het advies van de Staatscommissie Herijking ouderschap.⁹ De RSJ spreekt haar waardering uit voor de wijze waarop het conceptwetsvoorstel is voorbereid. De memorie van toelichting is in heldere taal geschreven en in de toelichting wordt rekening gehouden met de existentiële betekenis van de kinderwens en het ouderschap. Daarmee wordt recht gedaan aan de kwetsbare positie van de betrokkenen bij een draagmoederconstructie.

Draagmoederschap raakt aan essentiële kwesties van het persoonlijk leven. Met het wetsvoorstel formuleert de overheid rechten en plichten voor burgers in de rol van draagmoeder en wensouder en waarborgt zij rechten voor kinderen. Omdat plichten worden opgelegd die de vrijheid van burgers mogelijk beperken, is het essentieel dat deze goed gemotiveerd worden in de toelichting op de wet.

De RSJ meent dat het wetsvoorstel met name op dit punt nog verbeterd kan worden. De specifieke verbeterpunten worden hieronder per onderwerp uitgewerkt en monden telkens uit in een concrete aanbeveling.

² Zonder een wettelijke regeling liggen het juridisch ouderschap en de ouderlijke verantwoordelijkheid na de geboorte bij de draagmoeder en mogelijk bij haar echtgeno(o)t(e) of geregistreerd partner, en niet bij de wensouders die het hele traject hebben geïnstigeerd. Dit kan ertoe leiden dat, gedurende een korte of langere periode, de feitelijke en de juridische status van het kind niet overeenstemmen, doordat de wensouders in de praktijk de ouders zijn van het kind terwijl de draagmoeder en haar eventuele echtgeno(o)t(e) volgens het recht de ouders zijn van het kind. Een wettelijke regeling zorgt ervoor dat de juridische situatie vanaf de geboorte kan aansluiten op de feitelijke situatie.

³ Zie voor een uitgebreide bespreking van alle relevante rechten van het kind: Staatscommissie Herijking ouderschap, *Kind en ouders in de 21ste eeuw*, Den Haag 2016, p. 30 e.v.

⁴ Art. 7 lid 1 IVRK; art. 7 lid 2 IVRK.

⁵ Art. 8 lid 1 IVRK.

⁶ Dit recht ligt besloten in art. 7 en art. 8 IVRK en in art. 8 EVRM; Staatscommissie Herijking ouderschap, *Kind en ouders in de 21ste eeuw*, Den Haag 2016, p. 36-38.

⁷ Art. 1 Handvest van de grondrechten van de EU.

⁸ Art. 35 IVRK.

⁹ Staatscommissie Herijking ouderschap, *Kind en ouders in de 21ste eeuw*, Den Haag 2016.

a. Geboorteakte

De voorgestelde regeling maakt het mogelijk dat de wensouders vanaf de geboorte worden aangemerkt als de juridische ouders indien zij vóór de conceptie een gezamenlijk verzoek met de draagmoeder indienen bij de rechtbank.¹⁰ Wanneer de rechter dit verzoek tot gerechtelijke toekenning van ouderschap na draagmoederschap toewijst, worden de wensouders direct na de geboorteaangifte als juridische ouders van het kind op de geboorteakte vermeld. Ook zal de draagmoeder op het vervolgblad van de geboorteakte worden vermeld.¹¹ Volgens de memorie van toelichting wordt hiermee recht gedaan aan de rol die de draagmoeder heeft vervuld. Ook vormt het een extra mogelijkheid voor het kind om deze informatie over zijn of haar afkomst te achterhalen.

De RSJ vindt het essentieel dat vanaf de geboorte helder is wie de juridische ouders zijn. Dat de wensouders op de geboorteakte komen te staan, sluit aan bij de strekking van de regeling. De RSJ acht het van belang dat het kind ook inzage heeft in de informatie over zijn of haar ontstaansgeschiedenis. Voorwaarde daarvoor is dat de ouders het kind vertellen dat het uit een draagmoeder is geboren.¹² De RSJ begrijpt de keuze om de draagmoeder op het vervolgblad van de geboorteakte te noemen, maar ziet wel de volgende twee belangrijke aandachtspunten.

Ten eerste stelt de RSJ vast dat de informatie omtrent de geboorte uit de draagmoeder wordt beschermd door het recht van het kind op privacy.¹³ Dit betekent dat deze privé-informatie op het vervolgblad met name relevant is voor het kind en niet zichtbaar dient te zijn voor anderen die de geboorteakte, of een uittreksel daarvan, opvragen. De RSJ acht het wenselijk dat dit scherper benadrukt of uitgewerkt wordt in de memorie van toelichting.

Aanbeveling

Benadruk in de memorie van toelichting dat de informatie over de draagmoeder op het vervolgblad van de geboorteakte, privé-informatie is voor het kind en motiveer waarom dat belangrijk is.

Ten tweede roept het vermelden van de draagmoeder op het vervolgblad van de geboorteakte de vraag op hoe deze vermelding zich verhoudt tot (de toegang tot) informatie over de ontstaansgeschiedenis in het nog op te zetten afstammingsregister.¹⁴ In het bijzonder vraagt de RSJ zich af onder welke omstandigheden en vanaf welk moment het kind deze gegevens over de draagmoeder op de geboorteakte in kan zien, al dan niet met het doel afstammingsgegevens te achterhalen. En of er dan een beroep kan

¹⁰ Concept memorie van toelichting Wet kind, draagmoederschap en afstamming, p. 11.

¹¹ Idem.

¹² De ouder met gezag, die verantwoordelijk is voor het geestelijk welzijn en de persoonlijke ontwikkeling van het kind, behoort informatie over de afstamming/ ontstaansgeschiedenis te geven aan het kind. Deze plicht wordt met dit wetsvoorstel expliciet neergelegd in art. 1:247 lid 3 BW.

¹³ Art. 16 IVRK en art. 8 EVRM.

¹⁴ In het afstammingsregister zal naast gegevens over de biologische afstamming, informatie zoals de beschikking van de rechter en de draagmoederschapsovereenkomst worden opgenomen, zie: Concept memorie van toelichting Wet kind, draagmoederschap en afstamming, p. 18-19.

worden gedaan door het kind op de begeleiding die thans ook wordt aangeboden aan donorkinderen.

De RSJ benadrukt in dit verband dat bij het ontwerpen van de toegang tot afstammingsinformatie via de geboortekte en het afstammingsregister op passende wijze rekening dient te worden gehouden met de groeiende autonomie van het kind (art. 5 IVRK).

Aanbeveling

Licht in de memorie van toelichting toe hoe de informatie over de draagmoeder op het vervolgblad van de geboortekte zich verhoudt tot de (toegang tot de) informatie over de ontstaansgeschiedenis in het afstammingsregister. Geef daarbij ook aan onder welke omstandigheden en vanaf welk moment het kind de geboortekte, met gegevens over de draagmoeder, in kan zien en hoe hierbij rekening wordt gehouden met de groeiende autonomie van het kind.

b. Verplichte voorlichting en counseling

De voorgestelde draagmoederschapsregeling stelt als voorwaarde dat de wensouders en de draagmoeder eerst voorlichting en counseling dienen af te ronden, vóórdat zij een verzoek tot *gerechtelijke toekenning van het ouderschap na draagmoederschap* bij de rechter kunnen indienen.¹⁵ In de memorie van toelichting wordt uitgelegd dat de voorlichting en counseling beoogt dat alle betrokken partijen weten waaraan ze beginnen en geïnformeerde toestemming kunnen geven.¹⁶ Ook moet het problemen tussen de draagmoeder en de wensouders zoveel mogelijk voorkomen.¹⁷ Voorts staat in de toelichting dat contra-indicaties die uit de counseling naar voren komen, worden opgenomen in het verslag dat wordt overgelegd aan de rechter.¹⁸ De rechter kan hier vervolgens rekening mee houden bij zijn beslissing.¹⁹ Hij kan naar aanleiding van de contra-indicaties de Raad voor de Kinderbescherming vragen om nader onderzoek te verrichten als hij twijfelt aan de geschiktheid om wensouder of draagmoeder te worden.²⁰

De RSJ vindt het positief dat de wetgever met deze draagmoederschapsregeling nastreeft de grote verschillen in waarborgen tussen de medisch geassisteerde (*hoogtechnologische*²¹) en de niet-medisch geassisteerde (*laagtechnologische*²²)

¹⁵ Zie artikel 215 lid 1 sub a Wet kind, draagmoederschap en afstamming (consultatieversie).

¹⁶ Concept memorie van toelichting Wet kind, draagmoederschap en afstamming, p. 12.

¹⁷ Idem.

¹⁸ De inhoud van de voorlichting en counseling en hoe verslag zal worden gedaan, zal bepaald worden bij aanwijzing van rechtspersonen die gerechtigd zijn tot het geven van deze voorlichting (na overleg met ivf-klinieken, belangenorganisaties en de Raad voor de Kinderbescherming).

¹⁹ Concept memorie van toelichting Wet kind, draagmoederschap en afstamming, p. 12.

²⁰ Concept memorie van toelichting Wet kind, draagmoederschap en afstamming, p. 14.

²¹ Bij hoogtechnologisch draagmoederschap wordt met de vruchtbaarheidsbehandeling in-vitro-fertilisatie (ivf) uit een eicel en een zaadcel een embryo gecreëerd, dat in de baarmoeder van de draagmoeder wordt teruggeplaatst.

²² Bij laagtechnologisch draagmoederschap, ook wel traditioneel draagmoederschap genoemd, komt de zwangerschap van de draagmoeder door middel van geslachtsgemeenschap of met behulp van kunstmatige inseminatie tot stand.

draagmoederschappen gelijk te trekken.²³ De waarborg van voorlichting en counseling draagt volgens de RSJ bij aan een weloverwogen keuze voor draagmoederschap hetgeen indirect ook het belang van het toekomstige kind dient.

De RSJ constateert dat betrokkenen niet verplicht zijn om van deze specifieke regeling voor draagmoederschap gebruik te maken.²⁴ De huidige mogelijkheden om het juridisch ouderschap en het ouderlijk gezag van de draagmoeder naar de wensouders over te dragen blijven bestaan.²⁵ Dit acht de RSJ realistisch en een oplossing voor de *fait-accompli*-situatie.²⁶ De juridische erkenning van de feitelijke/biologische ouderschapsband van de wensouders in laatstgenoemde situatie is in beginsel conform het recht van het kind op privéleven zoals uitgelegd in EHRM-jurisprudentie.²⁷ Tegelijkertijd wil de RSJ wijzen op de volgende twee punten die een drempel opwerpen tot gebruikmaking van de draagmoederschapsregeling.

Ten eerste kunnen wensouders en draagmoeder de kosten van het traject als een drempel ervaren. In de memorie van toelichting staat dat ouders de counseling door een BIG-geregistreerde psycholoog en jurist of advocaat zelf zullen betalen. Dit kan een gelijke toegang tot de draagmoederschapsregeling ondermijnen en kan mensen met een lager inkomen benadelen. De RSJ vindt het daarom belangrijk dat de kosten voor de verplichte counseling billijk zijn en gelijke toegankelijkheid tot een geregelde draagmoederconstructie gewaarborgd wordt.

Aanbeveling

Reguleer de kosten van de counseling zodat gelijke toegang tot een wettelijke draagmoederregeling gewaarborgd wordt en een onnodige drempel om van deze regeling gebruik te maken voorkomen wordt.

Een tweede punt is dat de counseling zelf een extra drempel kan zijn. De verplichte counseling heeft in de voorgestelde regeling een ambivalent karakter. Enerzijds beoogt deze counseling begeleiding van en advies aan betrokkenen en anderzijds heeft ze ook een controlerende functie. De professional heeft namelijk de plicht om eventuele contra-indicaties in het verslag aan de rechter te vermelden. Dit ambivalente karakter kan een extra drempel zijn voor ouders om te kiezen voor de

²³ Hoogtechnologisch draagmoederschap kent vele waarborgen. De toegang tot dit traject wordt gereguleerd via vergunningsvoorwaarden voor ivf-klinieken en medische beroepsrichtlijnen. Elk traject wordt voorzien van voorlichting en counseling. Voor laagtechnologisch draagmoederschap gelden geen vergelijkbare waarborgen.

²⁴ Concept memorie van toelichting Wet kind, draagmoederschap en afstamming, p. 20.

²⁵ Zie voor een schema van deze mogelijkheden: Staatscommissie Herijking ouderschap, *Kind en ouders in de 21ste eeuw*, Den Haag 2016, p. 44.

²⁶ Met *fait-accompli*-situatie wordt de situatie bedoeld dat de geboorte van een kind uit de draagmoeder een voldongen feit (zonder dat gebruik is gemaakt van de speciaal voor draagmoeder bestemde regeling om te voorzien in het juridisch ouderschap en gezag van de wensouders na de geboorte van het kind).

²⁷ ECtHR 10 April 2019 (Grand Chamber), 'Advisory Opinion concerning the recognition in domestic law of a legal parent-child relationship between a child born through a gestational surrogacy arrangement abroad and the intended mother'.

wettelijke draagmoederschapsregeling. Counseling kan hierdoor als een ouderschaps-examen ervaren worden waarvoor men ook kan zakken.

In de memorie van toelichting wordt niet onderbouwd waarom de wetgever aan de verplichte voorlichting en counseling de verplichte vermelding van eventuele contra-indicaties (in het verslag aan de rechter) verbindt. Gezien het risico dat het ambivalente karakter van de verplichte counseling een drempel opwerpt en betrokkenen er toe zou verleiden die counseling te vermijden door te kiezen voor een de ongeregelde draagmoederschapsconstructie, zou de koppeling van counseling en 'controle' minstens beter toegelicht moeten worden.

Aanbeveling

Rechtvaardig expliciet waarom aan de verplichte voorlichting en counseling een verplichte vermelding (in het verslag aan de rechter) van eventuele contra-indicaties gekoppeld wordt.

c. Rechterlijke toetsing

In de memorie van toelichting wordt genoemd dat het van belang is dat het draagmoederschapstraject vóór de conceptie wordt getoetst door de rechter om de vrije instemming van alle betrokkenen te beschermen en om een *fait-accompli*-situatie te voorkomen.²⁸

Hier acht de RSJ onvoldoende onderbouwd waarom een rechterlijke beoordeling van het draagmoederschapstraject noodzakelijk is boven andere alternatieven van toetsing, zoals een toetsing door een notaris. Een rechterlijke toetsing is ingrijpend voor betrokkenen, daarom is het van belang dat goed wordt uitgelegd waarom voor dergelijke toetsing gekozen is in het wetsvoorstel. De RSJ wijst hierbij op het adviesrapport van de Staatscommissie Herijking ouderschap waarin overtuigend wordt onderbouwd waarom een rechterlijke beoordeling noodzakelijk is.²⁹

Aanbeveling

Onderbouw in de memorie van toelichting waarom een rechterlijke toetsing (van het draagmoederschapstraject vóór de conceptie) noodzakelijk is en waarom dergelijke toetsing verkozen is boven alternatieve vormen van toetsing.

d. Relevantie genetische verwantschap

Uit de draagmoederschapsvereenkomst, die betrokkenen in het kader van de draagmoederschapsregeling overleggen, moet in beginsel blijken dat tenminste één van de wensouders de genetische ouder van het kind zal zijn.³⁰ Volgens de toelichting bij art. 215 lid 1 sub d kan van de eis 'tenminste één genetische wensouder' alleen worden afgeweken indien een genetische verwantschap onmogelijk is. Dat kan bijvoorbeeld zijn omdat het medisch onmogelijk is om een zaad-of eicel te leveren of omdat het anderszins medisch onverantwoord zou zijn om een genetische verwantschap te laten ontstaan. De

²⁸ Concept memorie van toelichting Wet kind, draagmoederschap en afstamming, p. 11.

²⁹ Staatscommissie Herijking ouderschap, Kind en ouders in de 21ste eeuw, Den Haag 2016, p. 469.

³⁰ Art. 215 lid 1 sub d Wet kind, draagmoederschap en afstamming (consultatieversie).

wetgever maakt hier een fundamentele keuze zonder dat uitgelegd wordt waarom dit van belang is. De RSJ acht het wenselijk dat de wetgever uitlegt waarom genetisch ouderschap van tenminste één wensouder de voorkeur verdient, en uitvoeriger onderbouwt waarom daarop een uitzondering mogelijk is en in welke gevallen zo'n uitzondering mogelijk is.

Aanbeveling

Leg in de memorie van toelichting uit waarom gekozen is voor het uitgangspunt dat tenminste één van de wensouders genetisch verwant is aan het kind; waarom daar van afgeweken kan worden, in welke gevallen, en onder welke randvoorwaarden.

e. Bijzondere curator / rechtspositie kind

De voorgestelde draagmoederschapsregeling regelt de totstandkoming van het ouderschap. Deze regeling wordt ingebed in het afstammingsrecht. Daarmee wordt de procedure in het kader van de gerechtelijke toekenning van ouderschap na draagmoederschap juridisch gezien een afstammingszaak.

De RSJ meent dat de draagmoederschapsregeling niet helemaal coherent is aan het afstammingsrecht. Het kind heeft bij de draagmoederschapsregeling uit het wetsvoorstel niet de mogelijkheid om het ontstane ouderschap via draagmoederschap van niet-biologische ouders aan te tasten, terwijl het kind die mogelijkheid wel heeft bij andere vergelijkbare regelingen omtrent het afstammingsrecht (over totstandkoming van het ouderschap).

Ook bij de vaststelling van het ouderschap door de rechter, heeft de Staatscommissie Herijking ouderschap aanbevolen om herroeping van deze vaststelling, net als bij adoptie, mogelijk te maken in geval van niet biologische/genetische ouderschap.³¹ Dat het kind in de draagmoederschapsregeling niet het recht lijkt te hebben om op latere leeftijd (bij een niet biologisch/genetisch ouderschap) het juridisch ouderschap van de (wens)ouders aan te tasten, maakt de rechtspositie van het kind zwakker.

Bovendien wordt in alle afstammingszaken, volgens de huidige wettelijke systematiek, het minderjarige kind, optredende als verzoeker of als belanghebbende, vertegenwoordigd door een bijzondere curator.³² De RSJ vraagt zich af of in het kader van de procedure van gerechtelijke toekenning van het ouderschap na draagmoederschap een soortgelijke bijzonder curator aangesteld zou moeten worden.

Aanbeveling

Heroverweeg de regeling omtrent de rechtspositie van het kind bij de 'gerechtelijke toekenning van ouderschap na draagmoederschap', in aanmerking genomen dat het kind in het huidige afstammingsrecht altijd de mogelijkheid

³¹ Staatscommissie Herijking ouderschap, Kind en ouders in de 21ste eeuw, Den Haag 2016, p. 426.

³² Art. 1:212 Burgerlijk Wetboek.

behoudt om niet-biologisch ouderschap aan te tasten en dat een bijzondere curator kan worden benoemd.

f. Onkostenvergoeding

De draagmoederschapsregeling stelt als voorwaarde dat aan de rechter een draagmoederschapsovereenkomst wordt overgelegd.³³ In deze overeenkomst worden in ieder geval afspraken opgenomen over de vergoeding van de kosten die zijn verbonden aan draagmoederschap.³⁴ De rechter toetst of de vergoeding redelijk is.³⁵ Welke (on)kosten in aanmerking komen wordt nog ingevuld in een Algemene Maatregel van Bestuur.³⁶

De RSJ vindt het goed dat de draagmoeder een vergoeding van de kosten ontvangt. Een dergelijke vergoeding is te beschouwen als een onderdeel van een fair contract: twee contractpartners – wensouders en draagmoeder – behandelen elkaar eerlijk en gelijkwaardig. Tegelijkertijd is de vaststelling van een vergoeding precair. Het ontbreken van een vergoeding is niet fair, maar een te hoge vergoeding leidt tot (de suggestie van) commercieel draagmoederschap of zelfs kinderkoop. De overheid dient alle passende maatregelen te nemen om te voorkomen dat kinderen als koopwaar worden behandeld omdat dit de menselijke waardigheid van het kind ondermijnt.³⁷

Aanbeveling

Neem passende maatregelen die zien op het tegengaan van kinderkoop.

g. Internationaal draagmoederschap

Het conceptwetsvoorstel introduceert een specifieke regeling voor de erkenning van ouderschap na draagmoederschap in het buitenland. De mogelijkheden om ouderschap dat in het buitenland is ontstaan niet te erkennen zijn beperkt. Het kind heeft het recht op eerbiediging van diens privéleven en de relatie tot diens ouders maakt daar deel van uit.³⁸ Omdat dit recht gehonoreerd moet worden, is het niet erkennen van ouderschap na draagmoederschap in het buitenland moeilijk.

Ook ontbreekt vooralsnog een internationale regeling van draagmoederschap.³⁹ In de memorie van toelichting wordt in dit verband benadrukt dat onwenselijke praktijken in het buitenland door Nederlandse wensouders wordt tegengegaan met een strafrechtelijke aanpak van kinderkoop. De regeling in het kader van de strafbaarstelling van de kinderkoop ontbreekt in dit voorstel. Het voorstel wordt in een apart traject ter consultatie aangeboden.

³³ Art. 214, lid 4 Wet kind, draagmoederschap en afstamming (consultatieversie).

³⁴ Art. 216 aanhef, onder a, Wet kind, draagmoederschap en afstamming (consultatieversie).

³⁵ Art. 215 lid 1 sub f Wet kind, draagmoederschap en afstamming (consultatieversie).

³⁶ Concept memorie van toelichting Wet kind, draagmoederschap en afstamming, p. 27.

³⁷ Art. 35 IVRK: *De Staten die partij zijn, nemen alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen ter voorkoming van de ontvoering of de verkoop van of van de handel in kinderen voor welk doel ook of in welke vorm ook.* Zie aanvullend: het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het IVRK; Trb. 2001, 130.

³⁸ Concept memorie van toelichting Wet kind, draagmoederschap en afstamming, p. 16.

³⁹ Idem.

De RSJ ziet dat de verschillende regelingen op het terrein van het afstammingsrecht, internationaal privaatrecht, het strafrecht en afwegingen in beleid in elkaar grijpen. Een integrale beoordeling is noodzakelijk om te beoordelen of de overheid hier alle passende maatregelen inzet om te voorkomen dat kinderen als handelswaar worden behandeld.

Aanbeveling

Leg dit wetsvoorstel samen met de inhoud van de voorgenomen regeling inzake de strafbaarstelling kinderkoop aan de Tweede Kamer voor om een integrale beoordeling van het wetsvoorstel te bevorderen.

h. Versterking bescherming minderjarige ouders

Met dit wetsvoorstel wordt als uitgangspunt aan het familierecht toegevoegd dat ouderschap een volwassen aangelegenheid is. Dit is een fundamentele wijziging van de positie van minderjarigen. In de toelichting wordt geen aandacht besteed aan de argumenten die ten grondslag liggen aan de introductie van dit uitgangspunt. Er wordt slechts in algemene zin gewezen op het uitgangspunt dat 'ouderschap in beginsel een aangelegenheid is voor volwassenen'. Daarmee is echter nog niet gemotiveerd waarom dat uitgangspunt zou moeten worden toegepast. Evenmin ziet de RSJ het verband met de draagmoederschapsregeling. De RSJ vindt dat meer recht wordt gedaan aan de positie van minderjarige ouders als deze fundamentele wijzigingen in het kader van 'de versterking bescherming minderjarige ouders' in een apart wetsvoorstel worden opgenomen met de daarbij horende toelichting.

Aanbeveling

Bied de wetgeving omtrent de wijziging van de positie van minderjarige ouders in een apart wetgevingstraject aan.

Gelet op de bovenstaande bevindingen luidt de kernboodschap van het advies van de RSJ als volgt.

Kernboodschap

Het invoeren van een wettelijke regeling voor draagmoederschap is in het belang van alle betrokkenen zeer wenselijk. Het voorliggende conceptwetsvoorstel kind, draagmoederschap en afstamming biedt hiervoor een mooie basis. De RSJ vraagt in het advies met name uitleg waarom gekozen is voor bepaalde verplichtingen of uitgangspunten. Dit advies betekent - voor het kind in het bijzonder - dat:

- de informatie over de draagmoeder op de geboorteakte privé dient te blijven;
- duidelijk wordt onder welke omstandigheden en vanaf welk moment het kind de geboorteakte, met gegevens over de draagmoeder, in kan zien en hoe hierbij rekening wordt gehouden met zijn of haar groeiende autonomie;
- onnodige drempels om te kiezen voor de draagmoederschapsregeling zoveel mogelijk voorkomen worden;
- duidelijk wordt waarom een rechterlijke toetsing noodzakelijk is en waarom een verplichte vermelding van eventuele contra-indicaties (in het verslag aan de

rechter) naar aanleiding van de verplichte voorlichting en counseling gerechtvaardigd is;

- begrepen wordt waarom gekozen is voor het uitgangspunt dat tenminste één van de wensouders genetisch verwant is aan het kind; waarom daar van afgeweken kan worden, in welke gevallen, en onder welke randvoorwaarden;
- de rechtspositie van het kind bij de regeling 'gerechtelijke erkenning ouderschap na draagmoederschap' wordt doordacht en de regeling op dit punt wordt heroverwogen;
- passende maatregelen worden getroffen om commercieel draagmoederschap of kinderkoop tegen te gaan en deze maatregelen tezamen met het onderhavige wetsvoorstel voor een integrale beoordeling aan de Tweede Kamer worden voorgelegd;
- dat de positie van minderjarige ouders aandacht krijgt in een apart wetsvoorstel.

Met vriendelijke groet,

namens de Afdeling advisering van de Raad voor Strafrechtstoepassing en
Jeugdbescherming,

Algemeen voorzitter